

BÁRSONY ISTVÁN

MAGYAR ÉLET

István Bársony

Magyar élet

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24177364

Magyar élet Elbeszélések:

Содержание

A NAGYASSZONY HÁZASÍT	4
LEPKÉK A RÓZSA KÖRÜL	19
LECKE	31
TAVASZI ESTE	39
JÁTÉK A TŰZZEL	47
Конец ознакомительного фрагмента.	56

Magyar élet Elbeszélések

A NAGYASSZONY HÁZASÍT

Délután négy és öt óra közt lehetett az idő s a nagyasszonyék zöldzsalus házát körülfogó magas elevensövény előtt, kívül az utcán, egy kis diák járkált le és fel, miközben másnapi latin leckéjét ugyancsak hangosan tanulgatta.

A városkának ezen a pontján, az úgynevezett „úri részen”, kevés embert lehetett látni ezidőtájt, minthogy kissé félreesett a forgalmas piactértől, ahol az üzletek egymás hátán voltak. Az az egy pár egyszerű polgárember, aki véletlenül erre vetődött, lelki épüléssel hallgathatta, mennyire erőlködik a derék kis nebuló, hogy ropogós feladatát bevágja. Belebújt a könyvébe és szorgalmasan ismételte folyvást:

„Trans apud adversus quarto junguntur et ante,
Pone per adversum juxta prope versus et infra”...

Ezt a diák-hexametert úgy pattogtatta, hogy a szeme is düledt belé, és mintha szidna vele valakit, mindegyre hangosabban kiabálta:

„Trans apud adversus”... satöbbi.

Egyszer azután, amikor a közelségben éppen senki sem volt, könnyed és sietős lépések morzsolták odabent, a sövényen túl

levő virágos kertben a porondot; halk ruhasuhogás hallatszott s a licium közé épített kis ajtó egy pillanatra kinyílt.

Csak egy pillanatra; de a fülelő diák rögtön ott termett s szétnyitott könyve alól előrántott valamit, amit eddigelé a könyv táblája alatt rejtegetett. Hamar odaadta a kis ajtón kinéző valakinek, aki vérpiros arccal és mohó kézzel kapott utána. Azután az ajtó becsapódott; a diákocská pedig, „re bene gesta”, jól végzett dolga kellemes tudatában most már visszafelé sétált, haza, a szomszédos inspektori kúriára, és gépies makacssággal, de már nem olyan hangosan magolta:

„Trans apud adversus quarto junguntur et ante”...

Aki a kis bokrétát olyan sebtében átvette volt, ezalatt már a virágos kert lugasába osont és ott, riadozva, szívdobogva, megmegrezenve bontogatta szét a piros és fehér szegfűk szorosan egymáshoz simuló, együvé kötött bóbitáit, miközben félénken tekintgért ki, hogy meg ne lephessék. Madonna-arcú leányka volt a kis titkolódzó, a haja olyan mint a sárga selyem, a szeme kékebb a vízparti nefelejcsnél, az arcocskája üdébb még az almavirágnál is és most éppen majdhogy ki nem csattant a benső izgulástól. A virágszálakat szétszedő ujjacskák csakhamar találtak a szegfűbóbiták alatt valamit; egy öszszesodorított papírososzlopocskát, amely köré az egész öklömnyi bokrétát kötötték volt. A kis leány eleinte úgy fogta a papirost, mintha nagyon meleg lett volna; de aztán felülkerekedett a kíváncsisága, s félszemével folyvást a lugasba vezető ösvényt lesve, kibontotta a titkos levelet és elkezdte olvasni.

Biz az, mi türés tagadás, szerelmes levélke volt a javából; tele mindazzal a zűrzavaros bolondsággal, amiből a szerelmes levelek általában megszületni szoktak. Mintha aki írta, gondolkodni sem igen birt volna a nagy szívdobogástól, ami arra kényszerítette, hogy meg-megálljon írásközben és forró fejét a tenyerébe hajtsa, úgy tűnődjék; szerelmes látással képzelődjék; aztán újra kezdje, folytassa az írást, még zavarosabban, még szerelmesebben. Csuda, hogy a papiros meg nem gyulad az ilyen lelki lobogástól. A levél csattanója pedig ez volt: „Jolánka, lelkem, szívem, drágám, életem, mindenem, az Istenre kérem, jöjjön ki egy kicsit; megbolondulok, ha ma nem látom, mert holnap egy egész hétre kiküld a princi a gazdaságba; azalatt megöszülök; száz esztendőig szenvedek végig maga nélkül. Jöjjön! várom a kerti kútnál; tudja? ha nem jön, belevetem magamat s ott halok meg!”...

Nem is volt aláírva. Hisz' illet csak egyetlen egy ember írhatott nemes Nánay Zsuzsanna nagyasszony egyetlen leányának, de az az egy is példásan megkeserülne a merészségét, ha a nagyasszonynak tudomására jutna az eféle.

A szende kis leány remegő kézzel tépte szét ezer darabra a hebehurgya írást, és hamar lehajolt a lugast át meg átfonó vadszőlő tövéhez; ott gyöngéd és rózsás körmeivel kis mélyedést vájt a puha földbe, valóságos kis sirgödröt, amelybe a levélmaradványokat betemette. Ha ott az ember jól körülnézett volna, sok ilyen liliputi sirhantot vehetett volna észre. Valamennyi alatt egy-egy meghalt levélke porladt.

A kisasszonyka csak akkor nyugodott meg, amikor már kint volt a lugasból. Munkakosarával a karján elindult; megkerülte a házat s arra tartott, ahol a virágos kertből először a veteményesbe, aztán leghátul a gyümölcsösbe lehetett eljutni.

Nem mindén apró ravaszkodás nélkül bolyongott egy kicsit a veteményesben, hogy éppoly látszatával a céltalanságnak, húzódjék onnan a gyümölcsös felé, ahol már javában érett a temérdek remek kajszi-barack. Kicsattanó sárgapiros arcuk ezrével mosolygott a sok-sok barackfáról.

A kisasszonyka elgondolta, hogy most is szép látvány ez; de mégis mennyivel szebb volt, amikor ezek a fák kora tavasszal egyszerre virágzottak!.. Amikor minden kis galyat végig befűjt rajtok a virághó: az alacsonytörzsű fák jobban hasonlítottak akkor hólepte halomhoz, mint igazi fához. Alattok, a márciusi gyepek közt, nyílt az aranyárga pitypáng, a búján növő gyermeklánc, amelynek a pelyhét olyan szépen viszi-viszi a szél... Milyen gyönyörűség volt ezen a puha kerti szőnyegen álmodozni a, habfehér ernyők alatt, amelyek mindegyik virágának jutott méhudvarló. A nagy fehér bokréta úgy eltakarták az eget az alattok ébren álmodó szem elől, mintha visszatért volna a gályákra a tél zuzmarája, hogy a legbűbájosabb csipkefüggőnnyel ékesítse a végetlen kékséget odafent. Ahol a függöny közt szeszélyes rés támadt, ott lekukucskált a felséges fényes Nap!..

Talán ez az emlékezés csalogatta erre a kis leányt; – annyi bizonyos, hogy közelebb-közelebb húzódott a fák közt

a szomszédkert sövényéhez, amelynek tüskés zordonságát a mellette felburjánzó vadnövényzeten kívül sűrű bodzabokrok zöldje is enyhítette.

Túl a sövényen, ahol a bodzabokrok talán legjobban védték a nagyszony kertjét minden betolakodás ellen: egy emberfej látszott a zöld lombok fölött. Egy fiatal férfifej, amely már régóta sóváran küldözte szét szemének lángoló üzeneteit a barackfák közé. Amikor a leányka már a szélső fák érett gyümölcseit nézegette, megszólalt a mohón kandikáló fej: – Jolánka! Itt vagyok!

A Madonnácska összerezzent. Anélkül, hogy oda mert volna tekinteni, átsusogott: – Géza, legyen esze! – már megint felmászott annak a rozoga kútnak a kávájára! hányszor megtiltottam.

– De angyalom, mikor ez az egyetlen mód, hogy lássam! Ne féltsen engem; jó tornász vagyok én; a vedret leeresztettem s a kútostorba fogódzom; – de ha olyat mond, amitől megfájul a szívem – akkor...

– Hallgasson! – ne ijesztgessen engem; még hallani sem akarom az őrülségeit, érti?.. Mit akart mondani? Sietek; vendégek vannak nálunk; nagy ozsonna készül s csak úgy lopva szöktem ki: anyuska azt hiszi, a fagylaltgéppel foglalatoskodom a kamarában.

– Hogy mit mondanék, édes menyországom? Megint valami újat; azt, hogy szeretem, szeretem a megőrülésig...

A leányka sóhajtott.

– Ez már nem is olyan új; de énnekem annál inkább van ám ujságom a maga számára; férjhez akarnak adni...

Odaát az egész kútalkotmány elkezdett zörögni, csattogni; a legény ijedtében megrázta a kútostort s olyat rántott rajta, hogy a kútgém kattogó-nyiszorgó hanggal ingott le s fel.

– Jézus Mária, mit csinál? – kiáltotta rémülten a nagyasszony egyetlen szemefénye.

– Most még semmi különöset, – hebegte a legény; – de ha meg nem vigasztal, akkor a mamája ablaka elé akasztom magamat a nagy akácfára, még az éjjel.

Jolánka majdhogy sírva nem fakadt ijedtében.

– Szégyelje magát! maga gyáva! hát itt volnék-e ha...

– Ha nem szeretne, ugy-e! Ó, Jolánkám, ha tudná, mi van én bennem maga iránt; mennyi verset érzek én a szívemben, hacsak rá gondolok is magára; – bizony Isten, higgye el – az a Petőfi bliktri!..

– Ne kiabáljon úgy; még a felső házba is elhallatszik. Maga nem tudja, milyen füle van az én anyuskámnak. Hanem most el kell válnunk; – tudja, a *bizottság* lesz nálunk. – Apa nevezte így el a néniket, akik mindenkit házassítanak és férjhez adnak. Majd fülelek egy kicsit; résen leszek; ne aggódjék, én csak látszatra vagyok ilyen törékeny és gyöngé; de ha megkötöm magamat s azt mondom: *nem!* akkor nemes Nánay Zsuzsanna is büszkén ösmerhet bennem az édes leányára. Jaj Istenem, jönnek! bizonyosan engem keresnek már; – pusztuljon, tünjék el...

A fej abban a nyomban eltűnt. Csak a sövény mellől lehetett

valami mormoló búcsúzásfélét hallani; de a kis leány már nem figyelt oda; nem is felelhetett rá.

Bihari Géza úrfi, az inspektorátus első őrnöke, éppen jókor bujt elő a bodzabokrok közül; mert a kis diák lelkesedve kiabálta a nevét. – Apa hívja, Géza bácsi! – ott van az irodában, azután, ha a dolgát végezte, megcsinálja ám nekem a cinkefogót, ugy-e?

Úgy néztek össze, mint két bűntárs, aki érti egymást. Az őrnök egy cigarettát nyomott a diák kezébe: – fogja Janika; hanem meg ne lássák!..

A nagyasznonyoknál ezalatt csakugyan szépen összegyülekezett az érdekes társaság, amelyet Jolánka említett. Ott voltak a legfinomabb hölgyek, akik hetenkint felváltva látták egymást szívesen ozsonnára és minden legújabb pletykára. A nagyasznony volt közöttük a vezér. Kissé szikár, középkorú nő volt; a hangja érdes és éles; alkalmas rá, hogy a többiét elnyomja. Véleménye kijelentésszerűen hangzott, s amikor így szólott: „már bocsáss meg édesem”, abban körülbelül ez volt: „hallgass lelkem; azt én jobban tudom.”

Ő hozta össze az emlegetett „bizottságot”, amelyet azután a maga képére alakított és gyúrt. Ebben nemcsak nagy ösmeretsége és rengeteg összeköttetése, hanem az is segítette, hogy olyan ozsonnákat hét vármegyében senki sem adott, mint ő.

Különös tehetsége és szenvedélye volt rá, hogy a szerinte egymásnak való párokat összeboronálja. A leányos mamák istenítették emiatt s mindegyik boldog volt, ha felcseperedő virágszálát bemutatthatta Zsuzsánna néninek.

A nagy ozsonnákra szóló meghívást mindenki egyszerűen elsőrendű kitüntetésnek tekintette, akit a szerencsége hozzájuttatott. No, de méltán is. El sem lehetett volna képzelni valami asszonyoknak valóbb gyönyörűséget, mint nemes Nánay Zsuzsánna verandáját azzal a remekül terített asztallal. A bivalytejes kávénak olyan hatása volt a hölgyekre, mint a férfiakra egy pohár tokaji aszúnak. A nénikék szinte becsíptek tőle; hisz' jobbára abban a korban valának már, amikor a jó kávé mindent pótol, de a kávé semmi sem pótolhatja.

Hát még azok a csuda sütemények, legfrissebb tejszinhabbal; aztán a még csudább befőttek!.. Azok a smaragdszínű ringlották; azok az egyetlen ráncot sem vető felséges barackok; az őszinek a színe mint a halvány leányarcé; a kajszié meg akár a legsárgább kantalupé. A som sötét rózsaszínű; a cseresznye mint egy-egy csattanó csók, (még az íze is olyan); a meggy csak éppen annyira savanyás, hogy utána még jobban essék megint az édes. A dinnyék! ó! micsoda nemzetiszínű szeletkék! Olyan szirupban, hogy az ember összecsucsoríthatja tőle a száját. S a zöld dió; mint valami mennyei szarvasgomba! Remek, hosszukás körték, egészben, hófehéren; málna és szeder, piros és fekete nagy gránátgyöngyökként itt is, ott is, elhintve a szivárvány színeivel ékeskedő befőtt-eldorádóban. És parfait! és fagylalt!.. Se szíve se

lelke nem lett volna annak, aki itt érzéketlen marad és mindenre el nem lágyul, amit a nagyasszony akar, tervez.

Bandi bácsi, a nagyasszony édes ura, ilyen esetekben csak kívül maradt a társaságon, amelybe a felesége úgy sem lett volna hajlandó férfit bevenni.

Kint pipázgatott a kertben, vagy a folyosón és félfüllel hallott néha egyet-mást, amit a „bizottság” nagy zajjal tárgyalt és elhatározott. Maga is sokat hitt abból, hogy a feleségében művészetté finomodott a házasság és férjhezadás nagyszerű tehetsége. Már csak azt figyelte, hogy az erélyes hölgy kit ki mellé ültet az alkalmi ebédeken, vagy vacsorákon; és hogy ha esett az eső, melyik fiatalembert rendelte ki a társaságból ennek vagy annak a kisasszonykának a lovagjaképen, esernyővel. A második négyest rendszeren ő szervezte és arra csak az ő tudtával lehetett „angazsálni.” Előrelátó esztől senki sem szabadult; valamely kedves „gondolata” érdekében házibálokat adott és ünnepélyeket rendezett. Bandi bácsinak nem volt az ilyesmikbe más beleszólása, mint hogy fizethette a számlákat és olyankor, – Isten neki, – a fejét is csóválhatta, némán. Zsuzsánna nagyasszony erre kegyesen szemet húnyt. Ha új terve támadt, haladék nélkül a megvalósításához fogott.

A leánynak dicsérte a legényt, a legénynek magasztalta a leányt, s úgy tudta forgatni a dolgot, hogy amikor az istenadták már minden szavára ráhagyták, hogy úgy van. ahogy Zsuzsánna néni mondja: akkor egyszerre ráfogta, hogy tulajdonképpen mindent azok mondtak s ő csak a visszhangjok volt. Vitte

azután a hírt sietve. Halljátok-e, asszonyok, a Kertészék Linkája csakúgy pirul, ha a Péry Balázs nevét kiejtik előtte; az a Balázs gyerek meg nyiltan megvallja, hogy agyonlövi magát, ha neki nem adják Linkát.

Az ilyen beszéd úgy elterjedt huszonnégy óra alatt, hogy az öreg Kertész Muki meghatva sietett Péry Balázshoz: – No de kedves öcsém, micsoda dolog már ez? hogy beszélhettél olyan bolondokat? legyen eszed és —*merszed!* (ezt a szót megnyomta), csak bátran, nyilatkozzál; ha már annyira vagytok, én nem töröm meg a szíveteket: semmi jónak sem vagyok én elrontója.

Péry Balázs azután maga sem tudta, hogy s mint, csak arra eszmélt, hogy visszavonhatatlanul vőlegény és aki a kezét hálaadó csókra tartja eléje, az nemes Nánay Zsuzsánna nagyasszony.

Minthogy pedig a siker mindent szentesít, és végül minden új fejkötő tulajdonképen az egész emberiségnek is diadala: tehát a nagyasszony dőzsölt a tisztességben és a respektáltatásban, mint az efféle sikerek fő sztratégája.

Amikor az inspektor úr a szomszédból átjött estefelé az ő kedves élete-párjáért, aki szintén legmeghittebb tagja volt a „bizottság”-nak, Bandi bácsi ezzel fogadta: – Ha jól sejtem, a maga unokaöccsét, azt az irnokot is házasítják már ezek odabent; többször kicsendült a Bihari név, pedig nem is valami nagyon hallgatództam.

Ez után a hölgy-ülés után egy teljes hétig mély csend volt a környéken; a rendes bizottsági uzsonnával most más valaki volt soros; az első írnok pedig kint sóhajtozott a berki gazdaságban, amelyből elhalálozott az öreg kasznár s így sürgősen kellett helyettesíteni.

A szegény fiúnak sem éjjele sem nappala nem volt, nyugtalan aggodalmától, hogy hátha mégis hiába minden s a szerelmesét mindörökre elragadja, tőle a szülői zsarnokság. Nappal a vonuló felhőket nézegette; velök üzent haza, a kis virágos kert tájékára; éjjel a holdvilágot kísérte merengő lelkével és ha az esti lepkék lágy röptét megsejtette: felriadt tőle, hogy a következő percben megint képzelődve lesse a szellőt, amely tétován kóborolt a pusztán és a Jolánka nevét sugdosta a fülébe.

Éppen ideje volt, hogy elkövetkezzék a szombat, amikor személyes jelentéstételre kellett bevonulnia a principális-nagybácsi elé.

Az inspektor elcsudálkozva bámult rá, amikor meglátta: – Hallod-e, te fiú, megsoványodtál ám odakint; – olyan halvány vagy, mintha hideglelős volnál, mi bajod?

Az írnok lesütötte a szemét.

– Rosszul főznek a pusztán, – mormolta zavartan.

– Nekem, különben semmi bajom sincsen.

– Nohát ne is legyen, mert nem tudom, mit szól majd hozzád a

menyasszonyod; – Zsuzsánna néninek, úgy hallom, veled is terve van már.

– Jézus Mária! – tört ki a szegény fiatalemberből a kétségbeesés, mert nem volt nehéz kitalálnia, hogy ez a terv aligha egyezik az ő reménységével.

– Ha nem tudsz róla, akkor ezután is hallgass; – én semmit sem szoltam, – mondta az inspektor kissé megszeppenve. – Engem bele ne keverj valami pletykába.

Azzal rátért a hivataloskodásra, amelylyel mihamarabb végzett. Hogy az öccse ne faggathassa, egy-kettőre kint is volt azután az irodából. Bihari pedig kétségbeesve ült neki a levélírásnak és nem telt bele negyed óra, a diák már ott kiabálta torkaszakadtából a liciumsövény mellett:

„Trans apud adversus quarto junguntur et ante”...

De már akár azért, mert a kis Madonna éppen most nem mozdulhatott ki észrevétlenül; akár mert még nem volt itt a hexameter-büflázás rendes ideje és így nem gondolt rá odabent senki sem: a szegény fiucska sokáig hiába erőlködött. Már a torka is kiszáradt a folytonos „skandalástól”, ahogy agyon meg agyongyötört klasszikus tudományát mind türelmetlenebbül hirdette. Minden újabb recitálásában jobban benne volt, hogy: „hallod-e te odabent, gyere már ki, mert mindjárt úgy elhajítom ezt a bokrétát, hogy jobban sem kell”.

Ezer szerencsére a legválságosabb pillanatban, amikor végkép feltette volt magában, hogy egyszerűen többször már nem kiabál, mégis csak hallatszottak azok a bizonyos siető lépések. Amint a

kis ajtó nyílt, a diák sem volt rest, jól, odacélozott a laptává gyűrt bokrétéval és – puff! meghajította vele —*nemes Nánay Zsuzsánnát*, aki vaktában kapta el a különös adjon Istent.

Sóbálványnya meredten néztek egymásra egy pár pillanatig; végre is Zsuzsánna néninek jött meg előbb a szava.

– Mit csinálsz itt, te gyerek? Mit ordítasz úgy éppen mi előttünk? Hát ez a bokréta mit jelent?

A bokréta emlegetése magához térítette a diákot. Iszen éppen a bokréta itt a baj, – a többi mind mellékes. – Mintha láthatatlan kéz pördített volna rajta egyet, olyat lódult. Azután minden válasz nélkül elkezdett futni hazafelé, ahogy csak bírt.

Ha eddig semmi különösre sem gondolt volna is a nagyszony: most már nagyon furcsálta az esetet és ösztönszerűleg kezdte vizsgálgatni a szegfűcsomót. A sok tépászástól bizony bomladozott már az és kilátszott belőle a közéje rejtett levél csücske. Zsuzsánna néni úgy csapott le arra vékony hosszú ujjával, mint a verébre a karvaly.

Amikor a kúsza levelet olvasni kezdte, nyomban színt változtatott és háromszor is megdörzsölte a szemét, hogy vajjon jól lát-e. – Az istentelen macskakaparással sehogysem bírt eléggé hamar elkészülni, pedig a türelme végképen fogytán volt már. Egyet gondolt, földhöz csapta a bokrétát és azon módon, haragos hevületében, átrohant az inspektorékhoz, nem is sejtve, hogy mindezt kétségbeesve figyeli Jolánka az egyik zsalu mögül.

– Jó napot, szomszéd uram! Szervusz Juci! – förmedt a meglepett házaspárra, amikor megpillantotta az egész familiát

a nagy eperfa alatt, ahol gyékényzsöllyék kínáltak kényelmes pihenést.

– Mit szólnak ehhez? Olvassa csak, szomszéd! – és mialatt a levelet mérges mozdulattal nyújtotta oda az inspektornak, panaszt tett Janikára az édesanyja előtt: – no iszen Juci, te is szépen neveled a gyerekedet!

De még mielőtt a barátnéja felelhetett volna, megint az inspektornak szegezte haragja dárdáját – Mit szól ehhez szomszéd? Ki írta ezt? Mi ez?! – kérdezte zuhatagos indulattal.

Az inspektor igen nyugodtan mondta: – Isten hozta, édes nagyasszonyom; tessék leülni nálunk, hogy az álmunkat el ne vigye; ha megengedi, visszajáról felelek a kérdéseire, mert így könnyebb nekem. Biz ez, (itt a levélre mutatott), úgy látom, szerelmes levél; ha a szemem nem csal, akkor az én szeleburdi unokaöcsém írta; hogy pedig mit szólok hozzá? Azt, kedves nagyasszonyom, hogy fene jó ízlése van a kölyöknek; az ő helyén magam sem igen cselekedném másképp.

Nemes Nánay Zsuzsánna nagy lélekzetet vett, amiből sejteni lehetett, hogy egy szusszal hosszabb válaszra készül; de az inspektor még nem fejezte be. – Tessék elhinni, mondta, nem is olyan rossz párti az a fiú; éppen most fogja kinevezni a gróf a berki gazdaságba rendes tisztnek; ő rá magára is néz egy pár hold jó fekete föld, ha a szülei behunyják a szemöket. Magam pedig elmondhatom róla, hogy mindenképen derék, becsületes fiú. – Gyere csak ide, te Géza te! – kiáltotta az irnokra, aki a kert felé sunyított.

Amikor a legény az erélyes hívásra a társasághoz sietett, Zsuzsánna néni elkapta előle a kezét, hogy meg ne csókolja. De az inspektort ez sem zavarta.

– Hallod-e, mondta, kérd meg csak hamar a nagyasszonytól a Jolánka kezét; majd szólunk melletted egy pár jó szót mink is. Addig üsd a vasat, amíg meleg.

Ebben a percben futott át Jolánka lelkendezve; már nem bírt a félelmével otthon egymagában. Amikor így látta együtt a társaságot, se szó, se beszéd, oda állt Géza mellé s bátran nézett az anyja szeme közé. – Vagy ő hozzá megyek édesanyám, vagy senkihez sem! – mondta elszántan.

Az inspektorné szelid mosolylyal simogatta meg a nagyasszonyt. – Ne haragudjál Zsuzsikám lelkem, de ez egyszer a *bizottság* a hátad mögött döntött és ezt így határozta el.

– Vagy úgy?! – fujta ki magából Zsuzsánna néni az elképedt csudálkozást; – akkor mit szólhatok én még? Ha csak arra nem kérlek szépen, hogy a lakodalomra engem is hívjatok meg... Hanem az általános örvendezés közt sem bírta megállani, hogy amikor a diák ott ugrabugrált körülötte, meg ne húzza a fülét.

LEPKÉK A RÓZSA KÖRÜL

A Ludas-csárda ott van valahol a Nagy-Hortobágy szélén, Ohat irányában, ahonnan Csege felé fut a végehosszatlan pusztai út. Ez a csárda is újítás már a legendás Hortobágy határán, amelynek százezer holdas síksága valamikor úgy nyújtódzott egyvégben, megszakítatlanul, mint a messziről jövő lágy sóhajtás. Az ilyen szabad pusztákon nincs is igazi szélcsend sohasem. Ha a zámi pusztán legeltető gulyás hajába beleturkál a délről szálló nyári fuvallat, úgy oson onnan tovább, nesztelenül, hogy meg sem áll a cserepesi, meg a kishortobágyi csárdáig; pedig azok már ott vannak jól túl a Nagy-Mátán, Szabolcs alatt.

A Nagy-Hortobágy szűztestének szeplőtelensége ma már csak legenda. Állandó tanyák és épületek vannak a délibáb ez ősi hazájában, ahol valamikor csak a hortobágyi csárda volt az utas pihentetője. Onnan köröskörül mindenütt hallgató rónán kalandozik a szem. Ott terül a Ludas-rét, meg a Pap-ere; tavasszal hullámos tenger mind a kettő, meleg nyáron meg száraz sivatag, amelyet az aszály halványsága fest fakóvá, amíg egy-egy jótevő zápor azon hamarjában új zsendülésre nem serkenti a nagy szárazsághoz szokott széki növényzetet.

A Ludas-csárda a Ludas-rét sarkában gubbaszkodik, az ohati földek fordulóján, ahonnan a pásztornép eltérhet tetszése szerint Egyeknek, vagy Csegének, ha a Hortobágyról jószágot hajt át ide, vagy amoda. A csárdás maga csak olyan félig ember; se

eleven, se hótt; mindig beteg és bagós pipáján kívül se Istene, se testilelki egyéb öröme nincsen. Hanem a felesége! – az más.

Azt Szabolcs vármegye Nyírsége termetté ritkaság virágszálnak, s amikor az öreg csárdás ráakadt, akkor már – úgy hirtelték – a harmadik urától szakadt volt el, ahogy a pityang bóbítája repül a szeszélyes szellő karján, amely az „asszonyhűség” utolsó állhatatlan díszét cseni-lopja.

Jómódú ember volt a csárdás, – emiatt „megtetszett” a menyecskének, aki éppen ilyen csöndes öregre vágyott, hogy annál bizonyosabb legyen a szabadsága. De Vitás Mátyás uram akkor még nem esett egészen a feje lágyára; jól sejtette, honnan fúj a szél; azt eszelte ki, hogyha már igazi vadmadarat fog, olyan kalitkát szerez neki, amelyben az a kivágyó madár se túlságos rabságot ne szenvedjen, se nagy szabadságokkal vissza ne élhessen. Így lett csárdás a Ludason; – messzire minden állandó veszedelmétől az asszony megkisértetésének. Aki ott megfordult, az jött is, ment is, tovább. Még egy éjszakára sem lehetett ott meghálni, vendégszállás hijján. Csak olyan útbaeső stáció volt a csárda; egy fujtatásra, egy etetésre-ítatásra való.

Amikor beköltöztek, akkor még megjárta Vitás uram állapota, Akkor még eléggé „bírt magát”. Egészsége, ereje elég volt a munkájához képest, ami nem állott sokból. Jobbára csak leste a vendéget, jön-e valamerről; – pipázott aközben és nézte az asszonyt, félszemmel; rá-rásandított s gyönyörködött benne, úgy, hogy az ne is vegye észre.

Az asszony volt a vén csárdás jobb keze mindenben, sőt néha

a bal is, meg akár mind a két lába is. Mert fürge és ügyes volt, hamar tanult s olyan szívesen gyakorolta a vendégszeretetet, hogy már ezért is erre került az utas, ha tehetne; – pedig a legyeskedőnek, az ura előtt, tüntetően a kezére ütött: rátarti volt, – nem lehetett vele másképen „tréfálni”, hacsak nem szép szóval.

Az ura dicsérgette:

– Jól van, Anica lelkem, rózsaszál vagy; tüskés, ahogy rózsához illik; – Így van jól!

Hanem arra még sem gondolt, hogy az ilyen ritka virágszál, éppen mert egymaga van, messze környékről idecsalogat minden csélcsap lepkét; a hortobágyi pásztornép fiatalja pedig, a bojtárság, mind ilyen. Csikósnak-gulyásnak lova is van; anélkül a nagy határtalanságon világgá mehetne a kisértetlító jószág. De még a juhász is a régi módi szerint ütött nagyot a szamara fejére, ha nem sietett eléggé, amikor a Ludas-csárda felé irányodtak.

Vitás uram csak azt vette észre, hogy kezd az esti, sőt a késő esti vendég megakadni a csárdája szellős ivójában. Nem a rendes fuvarosnép közül került ki az ilyen, hanem úgy termett itt lóháton, váratlanul, mint a hirtelen támadó fergeteg. Egyik-másik olyan habzó lovon rúgtatott a csárda elé, hogy a pejlovat is szürkének mutatta a róla szakadó tajték; a szürke meg szinte elfakult a párolgó izzadságnak miatta; fújt mindegyik s remegő horpasza csakúgy zihált; még álltában is egyre riadozott a nagy futás után. Hisz' messziről jött.

Hogy honnan, azzal a gazdája nem igen számolt be. Magával

az öreg csárdással különben sem sokat álltak szóba. Valamennyi a csárdásné körül lebzsel. Eleinte csak úgy magában furcsálta a dolgot Vitás uram; de aztán rá morgott a tolakodóbbjára: – jóra való bojtárnak kint a pusztán ilyenkor a helye!

Hamar megértették vele, hogy az ő neve: „hallgass”. Az egyik, akit csak Sanyi néven ismert, – a gulyás, – azzal vágott vissza, hogy álmos kuvasznak pedig vackon a helye; – a másik, a csikós, az meg biztatta, hogyha kántálni van kedve, menjen kántornak Nádudvarra, különben megeshetik, hogy reggelre kigyulad a csárda, ha még arra sem jó, hogy egy ital bort kapjon benne a szomjas pásztoember. Ennek a homlokán széles hasítás volt; fokostól-e, bicskától-e, ki tudná. De látszott rajta, hogy nem olyan fajta, akinek hiába jár a szája.

A csárdás jobbnak látta, ha magába nyeli, amit gondolt. Kérdőn pislogott a menyecskére, hogy az meg mit szól hozzá. Nem szólt az semmit sem. Néma volt, mint az apróhal a megdagadt Hortobágy-folyóban, amelynek csillanó siető vize keresztülfutott a nagy pusztán. Csak a szeme beszélt; de olyan titkos nyelven, ahogy a vándorfelhő beszélget egymással, amikor kergetődzik odafent s az alkonyati nap csókjától pirosan, hívogatja a társát ismeretlen gyönyörű tájak felé. amelyeket innen alólról bizony még sejteni sem lehet.

A menyecske hozta a porciókat, a hosszúnyakú üvegeket a szomjasoknak; – nevető szeme felelt az incselkedő bojtároknak.

– Mi az? – kérdezte néha a csárdás nyugtalanul.

– Ejnye, hát légy volt benne! – morgott a csikós és

kilocsantott egy hörpentésnyit az üvegből: rá is csapott az asztalra, hogy csakúgy csattogott. Mit kérdezi?

A menyecske úgy nézett a haragos legényre, hogy az attól mindjárt megjuhászodott s mentegette magát: – nem baj no, sok ott a légy, ahol sok a jószág.

– Sok ám a piaci légy, – dűnynyögte a csárdás, de nem merte hangosan mondani. Csak figyelte azután, – erre ugyan ráért, – hogy ácsorog az asszony estefelé a csárda előtt és elnéz a messzeségbe, ahol pedig nem igen volt egyéb látnivaló, mint egy-egy kútgém. Arra sandított a csárdás is titokban. Még a tenyerét is a szeme elé tolta ellenzőnek, – hátha úgy jobban látna. Láthatta, hogy esteledik lassan a ragyogó síkságon, ahol az aranykődök olyan csudálatosan tudnak elbámulni, mihelyt a nap a nyugati ég felhőibe takaródzik. Azok a felhők néha utána omlottak a fényes naptányérnak s olyankor megtisztult tőlök az ég alja. A Nagy-Hortobágy mintha ott folytatódott volna az égi mezőségen, csakhogymég sokkal üdőbb zölden, mint idelent. Néha pedig elindultak a felhők alólról fölfelé és sötét palástot borítottak az útjokra, amelynek a végét, ki tudja, hol érik majd. Nagyon szép volt ezt nézni s a csárdás nézte volna is szívesen, ha nem az lett volna a vége, hogy egyszerre csak feltűnt a rónán egy sötét pont, amely felhőnek nagyon is kicsiny volt és nagyon idelent mozgott, errefelé; azután nőtt-nőtt, mindaddig, amíg csak lovasemberré nem vált. Olyankor a csárdásné befordult a küszöbről a kis tornácra, onnan az ivóba, mintha semmiről sem tudna. Az érkező vendéget Vitás uramnak kellett fogadni,

köszönteni, beljebb tessékeln; ilyenkor a podagrája kiújult; a belső méregtől összehúzta a köszvény a derekát; ráfogta, hogy azért káromkodik.

Próbálta megszokni, de biz' nem bírta. Túrt, mert muszáj volt. Már azt is megfigyelte, mikor készül ünnep a csárda körül; pedig a kalendáriumi szentekkel nem sokat törődött. Az asszony tudniillik néha úgy kicsípte magát hétköznapi is, hogy nem jó volt ránézni. Egy-két fordulóra úgy meg tudott szépülni, formásodni, hogy a csárdás csak a fejét csóváltgatta rá, mint a nyaktekercs. Nem sok kellett az ilyen átvedléshez a menyecskének; egyszerre csak ott volt ingvállban, feszes szoknyácskában, a nyakán kaláriszal, a lábán cipellővel, a haját egy fogással felsodrította kontyba s tarka keszkenőt kötött rá hátul csokorba; elől meg kihúzgálta alóla a rakoncátlankodó dús fürtöket, végül belepillantott a tükörbe s mosolygott. A szegény bojtárlegény megszomjazhatott attól egyébre is, nemcsak a vinkóra.

Mindezek miatt folyvást rossz volt az álma Vitás Mátyás uramnak. Igaz, hogy öreg embernek kevés alvás is elég, de semmi alvás mégis sok a kevésből. Pedig ha vendég jött, akkor ezzel érte be rendesen. Ebbe végképen belerokkant; így lett belőle se eleven, se hótt. Olyan, aki már csak a bagós pipájában lelte örömét, s akinek minden harmadnap epeömlése volt.

Az ilyen fáradt, beteg emberrel ki törődnék? A bojtárok törődtek vele legkevésbé. Kivált az a kettő, a barna csikós, meg a szőke gulyás. Az egyiket Petinek hívták, a másikat Sanyinak.

Amaz pejlovon járt, emez szürkén. A menyecske mindegyiket szívesen látta; de mindegyiket – máskor. Úgy elrendezte velök, hogy itt sohasem találkoztak. Egyik a másikról még csak nem is tudott. És ezt észrevette az öreg csárdás.

Heteken át forgatta a fejében a dolgot és hallgatott vele, amíg csak pontosan meg nem bizonyosodott róla, hogy melyik nap az egyiké, melyik a másiké; – akkor egyszerre elkezdett a gulyásnak szíveskedni. – Te Sanyi, mondta, amikor a legény búcsúzaskor a szürkéjére lendült, – ez a tiéd se' rossz ló; de ha a csikósét látnád, a pejt, azét a lóköttöét, hát az mégis különb; az asszony is azt tartja.

– Micsoda csikós? – kérdezte a gulyás fölhorkanva.

– Nohát, aki idejár minden héten. Fene legény, hetyke legény; ha neked olyan kunkori barna bajuszod volna, te tejfölösképű te!

A gulyás összerezsent. Úgy megszorította térdével a lova derekát, hogy ágaskodni kezdett. Bántotta az összehasonlítás, mert hogy csakugyan kesely volt sarjadzó bajusza.

– Osz't mikor gyön az ide? – kérdezte felvillanó szemmel.

– Mikor-e? Ha ma csütörtök van, akkor holnapután bizonyosan itt lesz. Szombat a rendes napja.

– Ugy-e?! – a rendes napja?..

– Az. A rendes napja. De nem szereti, ha olyankor más is erre vetődik. Maga mulat. Szépen danol; az asszony szereti hallgatni.

– Hallgatja?.. Igazán hallgatja?..

– De még magam is, hékás. Ha te úgy tudnál danolni!

– Majd megpróbálom, talán tudok, – dörmögte a gulyás. – Meglássuk, ki tud jobban. Isten áldja meg, csárdás

bácsi. Jóccakát kívánok!

Megcsiklandozta a lova vékonyát és elrobogott.

A csárdásné megkérdezte odabent az urát: mit beszéltek annyit? de felvágták a nyelvedet egyszerre.

– Majd elmondja Sanyi, ha kíváncsi vagy rá. Én most alszok egyet. Ördög vigye az ilyen kései vendéget.

Aludt is, nem is. Csak úgy félszeggel. Nvugtalan volt; máris várni kezdte a szombatot. Az a közbeeső péntek úgy elröppent, mintha ott sem lett volna... Az asszonynak nem szólt. Hadd érje meglepetés. Mert hogy érni fogja, arra mérget mert volna venni.

Szombat estére ki volt csípve a menyecske, mintha ünnep lett volna. A csárdás csak leste, mikor lendül már a pitvar elé s merre tekintgél, ahonnan jönni kell valakinek, ő is körülpislogott, óvatosan, de inkább a másik tájára a nagy rónának. Kétfelől jött két pont. Az egyik világított a leszálló estében; a gulyás szürkéje volt az.

Szinte egyszerre értek a csárdához. Tajtékozott a lova mind a kettőnek. Vitás Mátyás uram dobogó szívvel, leste, hogy na most, mi lesz ebből. Ösmerte már a csikóst, a hasított homlokút; az híres verekedő volt. Annak nem sok kellett, hogy a haragosának nekimenjen. Olyan volt, mint a kormosnyakú fiatal magyar bika, a szilajon nevelt, amely rögtön öklel. A gulyás éppen a párja lehetett minden olyanban. amitől az egyik, vagy tán mind a kettő is itt maradhatott ma vérbe fagyva.

A csárdás az asszonyra pillantott Piros volt az, mint a basarózsa. Nem értette a dolgot. Nem várta ide egyszerre mind a

kettőt. Szinte hallani lehetett a szíve dobogását; de látni nagyon is, mert a könnyű ingváll csakúgy hullámszórt a keblén.

A két bojtár egykettőre lepattant a lováról.

Ott álltak szemközt és egyelőre még csak kíváncsian méregették egymást a tekintetökkel. Vitás uramnak a vér is a fejébe szállt; meg sem gondolta, hogy iszen nem úgy van az, ahogy ő nagy indulatában bolondul elképzelte, hogy az ő kedvéért nyomban öltre-birokra menjen a két vetélytárs. Ő már lüktető agygyal biztatta volna a csikóst, a gulyást; „egy-kettő-három!” – hadd menjenek neki egymásnak a háromra, vérivó jókedvvel.

De a két legény nem ezt cselekedte. Hamarosan eltűnt arcukról a szilaj dac s csikós olyat kurjantott, mintha a ménest térítené:

– Hát te hogy kerülsz ide, öcskös? – kiáltotta.

A gulyás a levegőbe dobta a kalapját:

– Mi szél hord téged erre, te lókörtő?

A csárdásnak leesett az álla; a menyecske pedig föllélekzett. Ezek már nem eszik meg egymást.

– Ti ösmerősök vagytok? – kérdezte Vitás, uram, nagy szemet meresztve.

– Hogyne volnánk; egy dajkáló-anyánk volt, – magyarázta a csikós.

– Hájszen a bátyám, – mondta a gulyás, – a mostohabátyám! De hogy ez a pejko jobb legyen, mint az én szürkém, az sem igaz ám, csárdás bácsi.

– Mondtam én? – riadozott az öreg. attól féltében, hogy kisül

a turpissága.

De a menyecske belelátott. Kitalálta, hogy mit beszélhettek ezek csütörtök éjjel olyan sokat.

– Vén kujon, – pörölt rá az urára, – menjen kend borért a pincébe; nincs idefent s én csak nem mehetek le így.

(Már mint ilyen takaros-csinosan.)

Vitás örült, hogy elhúzódhatik.

A két legény összenézett s parolázott. Azután egyszerre fordultak a menyecske felé; de megint csak összenéztek. Az egyik kacagott; az ráragadt a másikra is. Valami bolondot gondolhatott mind a kettő.

– Itt *ma* ne soká maradjunk, öcskös, – dörmögte a csikós.

– *Ma* ne, – visszhangozta a gulyás.

Mire a csárdás hozta a bort, már megint lovon ültek. Hiába tessékeltte őket beljebb a menyecske.

A csárdás vérszemet kapott. A gulyáshoz fordult:

– Álmos vagy tán, ecsém?... Pedig „álmos kuvasznak vackon a helye”, magad monád.

A gulyás ráemlékezett; nevetett.

De a csárdás a csikósnak is adósa volt még; nekidurálta magát; hisz nem olyan harapós legény az!

– Idd ki ecsém, – mondta s odanyújtotta neki a teli üveget, – ettől olyan lesz a hangod, hogy bátran elmehetsz vele kántornak Nádudvarra.

A két legény ivott. Egyik a másiknak kínálta az üveget. Az asszony biztatta őket: no még egygyel.

– Majd máskor, – szabadkoztak.

– Mikor? – kérdezte ravaszul a csárdás.

A gulyás rántott egyet a vállán.

– Majd tán a jövő héten, – mondta, a bajusza helyét pödörgetve.

A csikós a másik oldalára lódította a szűrét. úgy vágta oda foghegyről:

– Nem veszünk össze ezen; iszen egy dajkálóanyánk volt.

A csárdás gyanakodva nézte őket. Ezek egyezkednek, gondolta, de nem árulta el.

A felesége megint a veséjébe látott.

– Úgy kell kendnek, vén kujon, – suttozta magában; de ő sem ütötte dobra a gondolatát.

A bojtárok indultak. Egy darabon együtt léptettek: beszélgettek; rég nem láthatták egymást. Azután sarkantyúba kapták a lovukat s szétváltak. Nemsokára csak egy sötét pont, meg egy világos pont látszott belőlök a messzeségben.

A csárdás is ment a söntésbe, az asszony után, aki ott csörömpölt az üvegekkel, mérgesen, boszszúsan, vagy csak mert sietett. Várta egy darabig, hátha szól valamit, ha akar. Nem akart. Utoljára is ő kezdte a beszédet. Nem sokat mondott, de eleget.

– Hallod-e, asszony, úgy látom én, akár ott, akár itt, te utánad csak járnak.

– Jár a kend ötödik kereke, összevissza; mi leli már megint?

– Csak az, hogy holnap pakolsz, oszt megyünk.

– Hova a csudába?

– Őszbe fordulunk maholnap; jönnek a vadludak, nem szeretem a gunarak gágogását. Megyünk vissza, Szabolcsba.

Az asszony elértette a gonosz célzást. Még gonoszabbul kérdezte: azt hiszi kend, hogy ott nincsen gunár? Különben *nekem* mindegy, – tette hozzá fitymálva s rántott egyet a vállán.

A csárdásra rájött a köhögés. Elkezdett hápogni. Csakúgy a kezével integetett, a fejével bólintgatott. Azt mondta vele: tudom! tudom!

A nyitott ablakon át éles hang süvített be. Egy kósza gunár húzott át a pusztán, az gágogott. Az asszony nem állhatta meg, hogy fel ne kacagjon:

– Hallja?

Ugy rémlett a csárdásnak, mintha az a hangos gunár is őt kacagná. Bosszúsan dörmögött: magában káromkodott.

Becsapta az ablakot.

LECKE

A falusi kert estikéi már javában nyiladoztak, minthogy alkonyodott. Messziről olyan porfelhő nyúlt a kertek alá, mintha füstöt hajtott volna erre a szél. Ott vonult a csorda hazafelé a községi legelőről. Az urasági udvar gömbakácaira százával telepedtek a verebek: itt volt rendes éjjeli szállásuk. A fák alatt egy cirmos kandúr nyalogatta a száját s a verébszállás felé pislogott.

Az akácos rondójában, gyalúlt deszkából özszerótt asztal mellett, néhány gyékényszölye volt, amelyek egyikén egy már időses nő ült. Ámbár egyetlen ősz hajszála sem volt, arca fonnyadtsága mégis elárulta korát. Simára fésült, két oldalra szétválasztott haján kis fekete csipkefejkötő csücsült. Az egész alakban valami merevség és szigorúság ötlött szembe. Ölében kézimunka volt; de azzal most szünetet tartott. Pihent.

A rondón kívül, az istálló tájékán, szikár, hajlott vállu öreg úr gyönyörködött abban, hogy milyen jó étvágygyal csámcsognak a vályúra kaptatt malacok. Volt belőlök vagy negyven. (Egész kis vagyon.) Ugyancsak igyekeztek felhabzsolni az eléjük öntött darát; visítottak, tolakodtak, belelépegettek a vályúba, telhetetlen étvágygyal vacsoráltak, az öreg úr nagy mulatságára.

Az idős nő figyelmét az terelte el onnan, hogy a nyitott kapun egy lovas poroszkált be, aki azután a rondó tájékán ácsorgó parasztleány mellett megállott s a kantárt odadobta neki.

– Jártasd meg Rárót, izzadt, – mondta és lovaglőostorával csápolgatva indult volna a malacok felé, amikor egy nyomatékos hang visszafordította.

– Bandi, kérlek egy szóra!

A hang a gömbakácok felől jött. A fiatalember csak most vette észre, hogy van ott valaki.

– Igen, mama, – mondta engedelmesen és már át is lendült a rondó alacsony gerendakerítésén. – Jó estét kívánok, csókolom a kezét...

– Honnan jössz?.. Vagy inkább ne felelj. Nem szeretném, ha nem mondanál igazat. Majd megmondom én, hogy honnan jössz. Ül csak ide mellém egy kicsit. Most jó alkalmunk van egy kis sürgős beszélgetésre. Malvin leveleket ír odabent; az apósod pedig – amint látod – a malacaival van elfoglalva, ilyenkor se lát, se hall; a kis leányod lefeküdt, – vacsoráig ráérünk...

Pászty Andráson meglett férfiember létére is végigborsódzott valami, amikor kedves anyósának ezt a bevezető mondókáját némán meghallgatta. Az egyetlenegy emberlény, akitől az élővilágon tartott, az anyósa volt. Nem mintha az a bizonyos zsörtölődő anyóstípus lett volna; inkább csendes, keveset beszélő, nem akadékoskodó, sok mindent láttatlanná és hallatlanná tenni tudó tapasztalt asszonyság volt. Hanem ez a hallgatagsága néha borzasztóan kifejezővé vált azzal, ahogy nézett; sőt azzal is, ahogy nem nézett. Ha ráemelte a szemét valakire, annak a veséjébe látott. S ha azzal a már ösmeretes szándékossággal nem nézett az emberre, abban annyi néma vád tudott lenni, hogy

Bandi urat olyankor az izzadság is kiverte.

Amikor beleereszkedett a szomszédos zsöllyébe, a nő újra kezdte:

– Nézd Bandi, én sohasem szerettem más emberek dolgába avatkozni és azt hiszem, nem is tapasztaltad az alatt a nyolc esztendő alatt, amióta a fiunknak fogadtunk, hogy akármikor is az utadban lettem volna. Csak egyetlenegy dolog van, amivel törődöm; de azzal azután szívvel-lélekkel, és abban nem ösmerek megalkuvást. Azt hiszem, tudod mi az. Megmondtam akkor, amikor Malvint hozzád adtuk. Malvin az én egyetlen leányom és az ő boldogsága az én *egyetlen* életcélom.

Egy kicsit elhallgatott. Bandi úr azt hitte, rajta a sor, hogy valamit mondjon és alig titkolt szorongással kezdte: de mama kérem!

– Várj, – szakította félbe az anyósa, – tudom, olyasmit akarnál mondani, hogy iszen eddig még nem adtál okot különös panaszra. Nem vitatom. *Eddig* csakugyan, megúsztad a nagyobb bajt és én hallgathattam... pedig mindent tudtam. Az én szememet nem kerüli el semmisem.

A fiatal férj nagyon örvendett annak, hogy a gömbakácok árnyékát olyan jól megsüritette az este. Érezte, hogy a színét változtatja. Nem mert tiltakozni.

– Azt is tudtam, hogy másfél évvel ezelőtt miért szaladgáltál a bugyi postára olyan sokat. De minthogy a postáskisasszonyt áthelyeztetnem csak egy szavamba került, tehát nem tartottam érdemesnek, hogy veled szót váltsak róla. Hanem azóta *még*

jobban résen vagyok...

Megint elhallgatott. A falu harangja éppen elkezdte kongani az Áve Máriát. Az öregasszony felállott, keresztet vetett és a templom felé fordulva halkán imádkozott. Bandi gépiesen ugyanezt cselekedte. A harang enyhe, dallamos szava áhítatosan csendült végig a környéken; a nyugati ég sárgászöld kárpitja fölött pirosszélű felhőraj pihent, látszólag mozdulatlanul; azt a felhőcsoportot még elérék a nap búcsúzó sugarai. Amíg az esti imádság tartott, olyan csend volt, mint a templomban. Azután az első hang megint az anyósé volt:

– *Még jobban* résen vagyok, – ismételte nyomatékosan. Ahogy eközben a vejére nézett, az a homályon keresztül is úgy érezte, mintha két tüzes tű szűrődne a szemébe. Pislogva fordult el. Egyáltalában egy szót sem bírt szólani.

– Elmondok neked valamit, – folytatta az idős nő hosszabb szünet után, – valamit, amit csak végső esetre tartogattam. Most elmondom. El kell mondanom. Egyesegyedül csak neked... Abból mindent megértessz.

Érezni lehetett a hangjából, hogy nehéz elhatározás szűrődik át a lelkén s hogy olyasmiről van szó, ami titok volt eddig és kell, hogy ezentúl is titok maradjon. A veje ösztönszerűleg érezte, hogy meg kell valahogyan könnyítenie a közlést s a bizalomért hálásnak illik lennie. Lehajolt az öregasszony kezéhez és megcsókolta.

– Hát jól van, elmondom, – kezdte az anyós elszántan, mintha az a kézcsók viszont őt bátorította volna. – Engem is megcsalt

egyszer az uram; de —*csak egyszer...* Még fiatalasszony voltam és a kis leányomon kívül az uramban találtam az életem minden boldogságát; mégis megcsalt. Pedig szép voltam és ő is szeretett. Amikor elvett, halálosan szeretett; de azután is; én azt hiszem, akkor is szeretett, amikor megcsalt. Egy bérlő volt itt a szomszédban; isten tudja, honnan került ide; az uram unatkozott, átjárt hozzá vadászni, kártyázni; én magam is küldtem, ha láttam, hogy nem leli a helyét. Akárhogy szeressen is, egy kis társaság elkél neki, gondoltam. És azután egyszer egy levelet találtam a zsebében. Nem kerestem. Eszembe sem jutott. De aludt és valami számlával jöttek; nem akartam felkelteni; tudtam, hogy úgyis csak fizetne, belenyúltam a zsebébe a tárcájáért és ekkor kiesett a tárca mellől egy levél. Aznapi levél. A bérlő felesége írta. Küldönccel küldhette. Abból mindent megtudtam. Amikor fölébredt, – mert én nem keltettem fel, – odaadtam neki azt a levelet és megmondtam, hogyan jutottam hozzá. Akármit mondott, én mindenre csak azt feleltem: jól van. Egy szó szemrehányást sem tettem, hanem attól kezdve nem voltam többet a – felesége.

Az ég alján az a pirosszélű felülő épp ekkor borúlt el egészen. A ragyogó meleg napból az emlékezés sem maradt már itt. Hűvös esti szél suhogtatta meg a gömbakácok lombját. Bandi úr feszült figyelemmel hajolt előre és halk dörmögéssel kérdezte:

- Mit mond? hogy érti ezt?!
- Csak ahogy mondtam, fiam.
- Hogy attól kezdve – nem...?!

– Nem. Soha többet. Jól értsd meg: soha többet.

A fiatal férjen jeges borzongás futott végig.

– De hisz' szerették egymást.

– Szerettük. Valamikor nagyon szerettük.

– És Guszti-apa?!

Az idős nő vállat vont. Szigorú arca még keskenyebbé vált, amikor halkán mormolta: – Amit én egyszer kimondok!.. És aztán hirtelen más hangon, emeltebben, hozzátette: – No, mindegy. Csak arra akarlak figyelmeztetni, hogy Malvin az *én* leányom. Az *én* vérem. Az *én* nevelésem. Az *én* akaratom lakik benne.

Bandi úr elszörnyedt. Dühös rettegést érzett.

– Csak nem gondolja mama? Csak nem képzelem? Ohó! Hogyisne. Én inkább elválnék, azt előre megmondom.

– Guszti is így beszélt: az uram.

– És miért nem tette meg?

– Mert nagyon szerette a kis leányát. Nagyon szerette. Nem bírt volna élni nélküle. Az a gyermek mindene volt. Azt még nálamnál is jobban szerette. Eljátszogatott volna vele napestig; a pesztrája volt; a pojácája volt; a bolondja volt. A szemefénye volt az a gyermek.

– Mindez úgy maradhatott volna azután is.

– Hogyan? Ha elválunk?

– Akkor is.

– Ha én elviszem a kisleányomat magammal, magamnak? A leánygyermek válás esetén az anyjáié...

András úron eddig ösmeretlen iszonyat nyilalt át. A saját kisleányára gondolt, akit ő is éppen úgy imádott; aki nélkül élni sem akart volna; akinek a rabja, bolondja volt; akit nem adott volna ezért a nagy mindenségért sem; – s még valakire gondolt: az asszonyra, Malvinra, akivel olyan boldogan éltek eddig – már teljes nyolc év óta – s akit igazán szeretett; ha el kellett válniok egy pár napra, az alatt nem volt nyugta; aki az üdvössége volt itt a földön is és aki nélkül a menyországra sem vágyott. (De akit mégis kész volt egy kicsit megcsalni.)

A fülében csengett: „az *én* vérem, az *én* nevelésem; az *én* akaratom lakik benne.”

Még csak ez kellene! Inkább dőljön össze a világ, de rögtön!

Olyan hangon, amelyben szinte kényre-kegyre megadás volt, kérdezte:

– Mondja mama, mit akar velem?

– Én? Semmit sem, fiam. De lásd. én mindent tudni szoktam. Most is mindent tudok. Sőt tudok hallgatni is arról, amit tudok. Ameddig jónak látom.

Bandi úr lehorgasztotta a fejét. Nem merte tovább faggatni az anyósát. Csöndesen, alázatosan mondta:

– Hát akkor hallgasson, mama, kérem.

Gusztai apa kiabálva közeledett. – Nagyszerűek ezek a malacok! Nincs ilyen malaca az egész vármegyében senkinek sem! Nini Bandi, hát te itthon vagy? Akkor tán vacsorálhatnánk is?

Bandi kezét csókolt a szigorú nőnek. Eközben végig gondolta

az öreg pár életét és magában titkon sóhajtotta: ti szegények!

TAVASZI ESTE

Márciusi délután volt s négy óra mulhatott. A nap előtt egy-egy bujdosó felhő váltott át, de csak annál ragyogóbbnak tetszett utána a meg-megujuló verőfény. A csánki-major fölött, a domboldalon terülő szálerdő alján, széles szalaggal huzódott a vágás, amelyre végtelenül finom, enyhe zöldet lehelt a kezdődő rügyezés. Az édes, szépséges szűzi tavasz rámosolygott az egész világra s a fák, a bokrok, a füvek, mind éledezni kezdtek attól.

Csánk Elemér, a major fiatal ura és gazdája, puskával a vállán toppant be a feleségéhez, aki az üveges verandán olvasgatott. – Jöjjön velem, cica, hívogatta. Kisétálunk együtt a vágásba; itt vannak a sneffek, ma talán jó huzás lesz.

Az asszonyka felugrott. Az örömtől egyszerre még pirosabb lett az arca, amely hamvasan üde volt, mint az érőben levő őszibarack. – Megyek, aranyom, már indulok is; csak a kendőmet hamar... így ni!..

Fejére könnyű kendőt kötött; hátul, parasztmenyecskésen, csokorra csomózta; nagykendőjét a vállára dobta, még csak maga köré sem fonta. Azután indultak.

Az udvaron boldogan csatlakozott hozzájuk Heki, a vén vizsla; ő nélküle bizonyára hiányos lett volna ez a kis kirándulás; Heki legalább így érezte.

Felséges tavaszi délután volt. A major környékén pipiskék fürdöttek az út porában; a rózserakásokon száz meg száz

veréb csevegett, ugrándozott, bohóskodott; az erdőig terjedő vetéstáblák bújja zölddel ékeskedtek,; a pacsirta már próbálgatta tavaszi himnuszát. A fiatalasszony az ura karjára dőlve, mohón szíttá az illatos fuvalmakat, amelyek az erdő felől áradtak errefelé. – Jaj, de jó, kis uram! Meglássa, becsípek ettől a balzsamos levegőtől.

Az ura hamisan bízatta: – Csak rajta, szivecském, én nekem úgy lesz még jobb...

Összekacagtak, mint két szerelmes gerlice. Heki bömbölve forgott körülöttök; szinte siettette őket. De azért eltartott egy órát, amíg végre az erdőig jutottak; pedig az egész út, a majortól odáig, kényelmes sétával sem lett volna több, tizenöt-husz percnél. Hanem az asszonyka minden útszéli bokron talált egy lecsípni való rügyet; a mezőn meg nyíló százszor szépeket fedezett fel s abból szedett egy kis bokrétára válót. Egy citromlepke szálldosott feléjük, azt megkergette. Mire a vágásig jutottak, már alkonyodni kezdett.

*

A verőfény lassan-lassan gyengült s az ég nyugatjáról mosolygott vissza az erdőre, amelynek dalos elevensége még javában tartott. A tavasz, eleje már visszahozott egy párt a kis szárnyas lantosok közül, amelyek az ősszel elvándoroltak volt; – az itt telelőknek meg éppenséggel szűk volt a világ, kikeleti nagy lelkesedésökben. Sármány cirpegett itt is, ott is; sordély

serregett a bokron; vörösbegy bújkált a sűrű tuskék között; cinkék surrogtak át egyik cserjéről a másikra; – és a fekete rigók olyan zenebonát csaptak, mintha övék lett volna az egész vágás.

Vagy tán az övék is volt. Mindenesetre azé az édes, zsongító, elandalító hangulaté, amelybe az. ilyen rigócsacsogás ringat. Amikor a madárvilág beszédes kedves cigánymuzsikusai tele fuvolázzák az erdőt, ahol laknak: aki hallja-hallgatja őket, lassankint mintha mindjobban megértené, mikor van ebben újjongás, mikor kíváncsi kérdés, mikor meg szerelem, tele vallomással, enyvelgessel, követeléssel és kínálkozással.

Az asszonyka nem tudott hova lenni. Jaj de jó, itt; – de szép itt; – mondogatta. És a madárkák után nézegetve, megkérdezte: – Melyik a sneff?

– Ó, maga! – maga édes; – várjon csak; a sneff majd később jön. – Akkor már este lesz; – egészen este lesz; – minden madár elhallgat; csak a sneff mondja hangosan: „cpsz! cpsz! kro-kroj! kroj-kroj!..”

– Úgy teszen?.. Jé!.. és nem fogok én félni?

– Dehogy is fél, szivem. Majd meglássa. A sneff nem bántja magát. Várjon csak. – Menjünk még tovább, feljebb, szivecském, oda, a domboldalba; lássa, ahol az a rezgőnyárfa-csoport nyúlkál az ég felé; ott szokott húzni a sneff legjobban.

Az asszonyka megállott; komolyan nézett az urára. Összecsucsorította a száját: – Hogy is mondja? Azt mondja: krojkrojkroj!

Kacagott s az ura nyakába ugrott. Heki bömbölt; ő már

szeretett volna a bokrok közt bújkálni, sneff után. – De most rászólt a gazdája; leintette: – Pfuj, öreg! Majd máskor. Ma nem bokrászunk, vén csacsi.

Feljebb mentek. A domboldal csupa pázsit volt és egyszerre csak egészen elkékült. Rengeteg ibolya nyílt ott. – A föld ibolyaillatot lélekzett. Innen nem lehetett egykönnyen elmozdulni. A fiatalasszony letérdelt, úgy simogatta, csókolgatta, szedte a csuda kis kék virágot. Bízta az urát: – Maga is, lelkem, maga is! Nem volt kis kosara, levetette a fejkendőjét, abba gyűjtötte a kincsét, amennyi belefért. Még amikor tovább csalta is az ura, visszavissza nézett; csókolta a szemével a gyönyörűséges kékséget, amitől meg kellett válnia.

Mire a rezgőnyárfákhoz értek, már lement a nap. Kezdődött a szürkület. Az ég kéksége halványodott; a rajta úszó felhők elborultak. A gyöngye rügyezés zöldje, idelent, megfakult. Az erdő szívéből mintha nagyon finom fátyol emelkedett volna fel ködszerűen és árnyékot borított volna mindenre.

Az énekes madarak elhallgattak lassankint; mindegyre kevesebb hallatszott a sármány-cirregésből, a cinke-surrogásból.

Még csak a fekete rigók üzengettek egymásnak, szerelmesen.

Csánk szétnyitotta kis vadászszékét, amelyet a felesége számára, szíjjon rádobott volt a hátára.

– Ide üljön, szívem; – csendesen legyen, figyeljen. Nemsokára mozog már a sneff.

Az asszonyka utánozta az ura suttogó óvatos hangját: – Hol van most az a sneff? – kérdezte titkolódzva.

– A sneff most valahol a bokrok közt van; még vár; arra vár, hogy minden elcsöndesüljön.

– Oszt ott van a párja is? Ugy-e, mondja.

– Iszen, ha ott volna! – Akkor nem volna bolond az ebadta sneffje, hogy ott hagyja, – kötekedett a vadász.

– Azok is úgy szeretik egymást? hol a párja, mondja?

– Hja, talán még nincsen is. Most keres majd; – talán épp ma este; ha minden csöndes lesz, felrebben, elindul; végigjárja odafent az erdőt; száll-száll, mint a lélek, halkan, lágyan; lenéz, széjjelnéz, körülnez, sneffkisasszonyt keres; – mindenütt szólítja, hívja: „cpsz! – kro-kroj” – „hol vagy, kis menyasszonyom?”

– Úgy mondja, hogy szinte megborzongok belé. Na, mondja tovább; hát aztán? Ha egymásra találtak, mit csinálnak?

– Akkor kergetik egymást; – a sneff-kisaszszony van elől; a sneff-úrfi utána siet és nyújtogatja ám a hosszú csőrét!

– Csókolódni akar?

– Dehogy akar. A sneff nem csókolódik; csak a galamb. Tudja-e, galambom.

(Hirtelen lehajolt és nagyot cuppantott a felesége piros arcára.)

– Jaj! Vigyázzon; – nem vagyunk ám magunkban.

Heki csakugyan ott volt mellettök és a farkát csóválgatta. Csánk rászólt:

– Heki! Dropp! Feküdj! Meg ne moccanj!

A vén vizsla hasra vágódott s elnyult. Még a szeme se rebbent.

– Szívem, kis galambom, most lehet ám, de hamar!.. Még egyet... még egyet... no még!..

– Maga bolondos, – nyögdécselte az asszonyka borzongva. Maga telhetetlen... hallja-e, jön a sneff, pszt!

Hallgatództak.

Csend volt. Már a fekete rigók is elhallgattak. Egyetlen egy sikkantott még egyet, jó messzire innen. Talán megijesztette valami; róka, vagy nyest, amely ott bujkálhatott a rigó bokra alatt. Hisz már este volt; igazi este, amikor az éjjeli állat is mozdul, ébred s kezdi a maga pályafutását.

A langyos esti levegőben imbolygó kis árnyak villantak el odafent. Csánk riadtan kapta fel a puskáját, de megint csak levette a válláról. – Szárnyas egér, – súgta a csudálkozó asszonykának. – Majd azt hittem, hogy sneff.

– Jaj istenem, nem ragad a hajamba? Úgy szokott ám! Adja a zsebkendőjét, hadd kötöm be vele a fejemet. Az én keszkenőm tele van ibolyával.

– Persze! hogy minden sneff egy mértföldnyiről meglássa azt a fehér lepedőt. Itt a kalapom, fogja, ne féljen, hallgasson; legyen csendben.

– Maga nem fázik meg? Magának nincs sok haja. (Feltette a kalapot.) – Mondja, illik az arcomhoz? Mit szól hozzá?

– Ha el nem hallgat, mindiárt agyon puszilom. Nézze meg az ember. – Nem volt elég az imént?

Az, asszony hamisan int nemet, elfojtva kacag. Az ura vele kacag. Heki nyugtalanul nyöszörög mellettök. Bizonosan ilyesmit gondol magában: manó látott még ilyen sneffhúzást; – ezek csak elszerelmeskedik innen az óvatos tündérmadarakat.

Csakugyan megint csókolódnak. Heki illedelmesen fordít nekik hátat. A szárnyasegerek visszakanyarodnak, úgy lesik, hogy ugyan mi folyik itt; micsoda társaság ez a sötétedő erdő magányában.

A közelben nagy kakatolás, zajos, szinte robajló repülés támad. Egy fácánkakas emelkedik fel a gazosból; száll messzire, felgalyaz, megtelepszik egy fán, éjszakára.

Ez már igazán a késő estét jelenti. Most már a fácánok is éjjeli szállás után néznek, hogy odalent, a bokrok alján, baj ne érhesse őket.

Heki emelgeti lógó fülét, úgy bámul a kakatoló kakasra. Fent érces károgással húz át egy szürke varjú; az is éjjeli szállásra megy, a fészkéhez, amely a nagy erdők egyik magányos fáján várja.

Minden van, csak sneff nincs; – nem is érdemes lesni, várni; – nincs itt most egyéb igazi gyönyörűség, mint amiben úgyis a legtöbb jó van a világon. A boldog két szerelmes egymás nyakába omlik...

”Cpsz! – cpsz!.. Kroj-kroj!..” hangzik felettük ebben a pillanatban.

Hamar szétrebbennek; – a férfi a puskájához kapkod; – célozni próbál; – késő! – A homályos égen már messzire van innen az egymást kergető sneff-pár.

Elől surran a kis sneff-menyasszony; utána szerelmes püsszegéssel a vőlegénye. Már nem is látni őket; – már csak abból tudni hogy merre járhatnak, hogy onnan hallani még az elhaló,

távolodó pisszegést: „cpsz! – cpsz!..”

Mintha az egész erdő halkán visszhangozná a csittító, csendre intő, suttogó pisszentést, amivel a vándorló sneffek elbúcsúznak most innen.

Heki nyöszörög.

Az asszonyka felrebben arra. Az urához simul, úgy suttogja: gyerünk haza, édes.

JÁTÉK A TŰZZEL

A Tarcsay-kastély kertjében nyíltott a basarózsa. Olyan vérfoltosan piroslott, mintha valami nagy szívből cseppenként hulldogált volna a gyepek közé. A piros foltokon túl normann-fenyők sötét fala szegte a kertet. Azután kezdődött az erdő a fácánossal, ahol esténként a felgalyazó kakasok nagyokat rikoltottak.

A ház asszonya a verandáról nézte, hogyan húzódik a basarózsák közt az erdő irányába az ura, meg az unokanénje, aki nálok nyaralt. Telivér nagyvárosi asszony volt a vendég, akinek még itt a pusztán is első gondja a toilette körül forgott. Nyár lévén, fehérben volt. Az embernek a szépséges Apolló-lepke juthatott eszébe róla.

Tarcsayné a szemével kísérte őket, amíg láthatta; amíg csak el nem tűntek a haragoszöld fenyőfal mögött. Milyen szép pár, gondolta, és tünődve hajolt kezimunkája fölé. Időnkint boldog pillantásokkal kereste a veranda előtt levő homokos térségen a kis gyerekeit, akik ott játszadoztak. A fiúcska zajosan parancsolgatott piciny hugának, aki áhítatosan leste szavait. – Ha szárnyok volna, oltárképek lehetnének, gondolta a mamájok.

Ezalatt azok ketten eljutottak az erdei ösvényig.

Idegeneknek arrafelé tilos volt a járás-kelés. Aki ott megfordult, az bizonyos lehetett benne, hogy senkivel sem találkozik. Eleinte még csak volt az ösvény mentén egy-egy

pad, de azután egészen beleveszett az út a sűrűségbe. Az utolsó pihenőhely egy ledőlt fatörzs volt, amelyet beborított a repkény. A fehér asszony itt megállott.

– Ne menjünk tovább, Bandi, – üljünk le egy kicsit; beszédem van veled.

A férfi kérdő arccal ereszkedett le a fatörzsre. Messziről kakuk szólt. A megbolygatott repkény közt elsurrant valami: – talán egy gyík. Fülledt volt a levegő.

– Parancsolj velem, Lenke!

Az asszony láthatóan küzdött magával, úgy lélekzett, mintha hegyre kapaszkodott volna. Tarcsay meg akarta fogni a kezét. Nem engedte, elvonta.

– El kell mondanom valamit neked; pedig árulást követek el. De ez a játék nem folyhat tovább. És én nem maradhatok itt tovább.

– Játék?!.. és megszököl a folytatása elől?

Az asszony lesütötte a szemét.

– Számítok rá, hogy minden szavam magunk közt marad. Edit sohasem bocsátaná meg, – mondta anélkül, hogy a kérdésre egyenesen felelt volna.

– Tehát órála van szó?

– Órála is.

– Hát még?

– Mirőlunk, kettőnkéről.

– Folytasd, kérlek.

– Nem fogsz megneheztelni?

– Terád?!!

Az asszony megértette és most maga nyujtott kezét a sógorának, aki azt gyöngéden megcsókolta, de, szinte tüntetően, rögtön el is eresztette. Várt.

– Én nem a magam jószántából jöttem most hozzátok, Bandi. Editnek szüksége volt rám; – hívott.

– Ebben még semmi rendkívüli sincsen.

– Várj egy kicsit. Felelj nekem őszintén: szeretted te Editet, amikor elvetted?

– Furcsa kérdés. Persze, hogy szerettem. Miért akarod tudni?

– Mondd meg előbb: szereted-e még most is.

Tarcsay elgondolkodott. Azuttán nyílt tekintettel felelt:

– Szeretem, mint egy édes jó gyermeket; mint a legjobb feleséget; mint a gyermekeim anyját.

– Csak úgy?

– Nem elég ez? Edit tökéletesen beéri vele.

– Tartok tőle, hogy tévedsz.

– Mondta?

– Nem ilyen világosan. De én ismerem. Nemcsak rokonok, hanem igazán jó barátnők is vagyunk. Már az intézetben azok voltunk.

– Pedig te idősebb lehetsz vagy három évvel.

– Csak kettővel. És aztán Edit a komolyságával hamar lett nagy leány. Most mondd meg nekem őszintén: amióta elvetted, csakugyan volt valakid, akit másképen szerettél?

Tarcsay merőn nézett az asszonyra. Nyomatékkal mondta:

– Van. De miért kell ezt olyan határozottan tudnod?

Az asszony elpirult. Zavarosan védekezett.

– Ne érts félre; nem arra vagyok kíváncsi, hogy kicsoda...

– Úgyis tudod. Megmondjam?

Úgy tett az asszony, mintha ezt nem hallotta volna. Sietve magyarázta.

– Nekem tudniillik azért kellett most idejönnöm, hogy elhódítsalak valakitől, akit nem ösmerek.

– Ez alaposan megtörtént. Meg lehetsz elégedve.

Kis ideig csend volt... A férfi szólalt meg újra.

– Eszerint összeesküdtek ellenem. Mit mondott neked Edit? Beszélj bátran, ha már elkezdted.

– Ő szeret téged, nagyon szeret.

– Jó-jó; de mit mondott egyebet?

– Talán mindent. Sokat leveleztünk; nagyon bizalmasan.

– Akkor tudhatsz róla, hogy mindig jó férj voltam.

– Erről tudok.

– Pedig nem minden volt „fenékgig tejfel” az életemben.

– Tudom.

– Panaszkodott neked?

– Csak kitaláltam egyetmást; – a sorok között. De hogy is kerülhettek ti össze?

– Lásd Lenke, ebben a kérdésedben tulajdonképpen az én teljes igazolásom van. Te is úgy látod, hogy nem voltunk igazán egymásnak valók.

Az asszony némán játszadozott a napernyőjével.

– Amikor arra szántam rá magamat, hogy megházasodjam, már azok közé számíthattak, akik a nem házasembereknek való szertelenségeket kitombolták magokból. Edit mindazok közt, akiket ösmertem, a legtisztább lelkű kisleány volt és engem szeretett. Minden gondolata én voltam; ez hizelgett nekem és büszkévé tett. A gazdaságomat elhanyagolt állapotban vettem át; eleinte volt vele gondom, munkám. De azután hiányozni kezdett valami.

– Milyen hálátlanok vagytok ti férfiak.

– Nézd Lenke, én nemcsak egy nagyon jó asszonyra vágytam, aki mindig egyformán fehér cukor, édes, de zamat nélkül. Engem az a szent jóság, amely Editből csakúgy sugárzik, meghat, de egy kicsit untat is. Neki semmiről sincsen véleménye és az életem meglehetősen szürke mellette.

– Ezért kerestél változatosságot. Ezért udvarolgattál...

Tarcsay vállat vont.

– Udvaroltam! Ahogy minden valamirevaló férfiember, minden valamirevaló asszonynak udvarol. Szokásból, illendőségből, időtöltésből, udvariasságból.

– De nagyon sokat voltál el hazulról. Gyanút keltettél.

– Amióta itt vagy, már hat hete, a lábamat sem tettem ki a pusztáról.

– Ez az.

– Mit akarsz ezzel mondani.

– Most nekem udvarolsz.

Tarcsay nevetett.

– Magatok akartátok. Az imént mondtad.

– Fájdalom, igaz.

– Csakhogy most minden egészen másképpen van. Mert – én beléd szerettem.

– Hallgass erről Bandi.

– Meglep a vallomásom? nem tudtad? Nem érezted? mered mondani? – Kell az ilyen asszonynak sokat beszélni?

A sok kérdés szinte elárasztotta az asszonyt. Egyikre sem bírt, vagy nem mert felelni. A férfi folytatta.

– Most hát tudom, hogy teneked meg kellett volna engem „gyógyítanod” valami betegségemből, ami nem volt. És amikor beteggé tettél, azt hiszed, elmúlik a bajom, ha azt mondod: nincs tovább a játék.

– Bocsáss meg, nem így akartam.

– Azért kellett most megvallanod, hogy minden csak játék volt, hogy kiábrándíts. A lelkifurdalás bánt. De nem miattam, sőt még csak nem is Edit miatt...

Az asszony csudálkozva várta a folytatást.

– Magad miatt, fejezte be a férfi.

– Hogy érted ezt?

– Úgy, édes Lenke, hogy mialatt a tűzzel játszottál, magad is megégtél. Mert te is szeretsz engem.

Az asszony felpattant, hevesen tiltakozott.

– Nem igaz! Nem igaz!

– Maradj csak szépen a helyeden... Ha elkezdted, ne hagyjuk annyiban. Hisz én hallgattam. Neked volt halaszthatatlan beszélni

valód velem. Én nem kérdeztelek. Ami engem érdekelt, azt én úgyis tudtam. Te éppen úgy vagy az uraddal, mint én Edittel, vagy még úgyabbul. Az urad derék ember, de az egész életed csupa hétköznapi vele. Én egy lilomot kaptam, aki inkább szent, mint asszony. Te egy automatának vagy a felesége, aki a pénzkeresés hajszájában nem is ér rá, hogy szerelmes férj legyen. Az én Editem máig is leányos riadozással titkolja saját maga előtt, hogy viszonya van egy férfival, aki az ura. De tiköztetek meg éppenséggel olyan az élet, mintha a házasságtok igaz sem volna. Szököl az urad elől, akit sohasem szeretted.

– Rosszul esik, hogy bántod; hallgass kérlek.

– De az nem esett rosszul, hogy elvedd az eszemet és akkor azt mondd: játék volt. elég volt; nem maradhatok tovább ezen a veszedelmes helyen.

– Hallgathattam volna.

– Akkor félmunkát végeztél volna, vagy még rosszabbat. Talán azt hiszed, megmentenél Edit számára, ha ő most már nem valaki mástól féltene, hanem tőled? Nyilatkoznod kellett, hogy felébredsz. Hanem azt már én találom ki, hogy nem is mersz tovább „játszani”, mert érzed, hogy nagy a tét; – de nem az enyémet félted, hanem a magadét.

Egy nagy hársfa volt előttük; annak a lombja közé most egy sárgarigó röppent s ott fuvolázni kezdett. Az asszony, azt találta ki ürügynek a hallgatásra, hogy odafigyelt. Csak később fordult a sógorához.

– Honnan mered te mindezt ilyen határozottsággal

megállapítani?

– Onnan, hogy már rég megszűntek a kis kacérkodásaid, amelyek nem tartoznak az igazi lényedhez s amelyek miatt én sokszor gondoltam eleinte: be kár ezért az asszonyért! Te ma egészen más vagy, mint voltál és minél jobban elfelejtgeted a „szerepedet”, annál tisztábban látom, hogy milyen kincs vagy.

– Igazán annak tartasz?

– Ugy-e, örülsz neki. Mondd, hogy örülsz.

– Szólásforma, udvarlás. Sok asszonynak mondtál már ilyen.

– Félsz örülni... Azt hiszed, abban vallomás volna.

– Nem bírom ezt a hangot, Bandi. Nyugtalanítasz vele.

– Most már késő; én már nem tudok másképen.

– Lásd, – ezzel üldözöl el. Mert inkább meghalnék, semhogy fájdalmat okozzak Editnek.

– És ha nem okoznál? Vajjon nem lehet azt elkerülni? Ettől az aggodalmadtól még nagyon boldoggá tehetsz.

Az asszony megdöbbent.

– Komolyan mondd ezt? Feltételeznéd rólam?

– A hazardjátékok után, amelyben számomra annyi ígéret volt, te ezen megütközöl? Magad akartad, hogy szeresselek.

– Ime a bűnhődésem. Még csak nem is tisztelsz; – megvetsz.

– Imádlak és te ezt jól tudod.

– Nem, nem igaz; nem szeretsz; akkor nem beszélnél így velem,

– Csak pörölj; csak szidj. Gyönyörűség az nekem. Felszabadítasz rá, hogy meggyőzzek.

– Úgysem hinnék neked; sohasem bírnék hinni. Nem abból a fából faragtak téged; – tudok én sok mindent. Az egész multadat tudom. Könyvet írhatnék rólad.

– Lenke, édes kis Lenkém, tagadod még, hogy szeretsz? Lehetne ennyi szemrehányás másképp a szavaidban?

– Képzeldő! Csak hitesd al magaddal. Igazán tiszta örület, amit művelsz.

– Hát felelj egy kérdésemre.

– Kérdezz.

– Ha nem volna feleségem, lennél a feleségem?

– Mit felelhetek erre? – Úgyis mindegy. Csak azért sem lennék.

– Még egyet kérdezek. De erre úgysem mernél őszintén felelni.

– Most már követelem, hogy kérdezz.

– Ha elválnék Edittől, lennél a feleségem?

Az asszony megrezzent.

– Bolond, eszeveszett, Most már elég legyen...

– Látod, hogy nem felelsz.

– Ha Edit tudná, hogy miket fecsegünk itt össze-vissza!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.